

הַלְבוּת שֵׁפֶת סִימָן שֶׁשָׁח

ביאורים ומוספים

הביה"ל (ד"ה ואם) שכן גם דעת רבינו חננאל הרשב"א.

עוד שנינו במשנה (שם): "אמר רבי יוסי, במה דברים אמורים בתחילת עירוב, אבל בשיירי עירוב כל שהוא." ופירושו רש"י (שם ד"ה כל שהוא) הרמב"ם (בפירוש המשנה), שרבי יוסי חולק על ת"ק הסובר שבכל אופן שנתמטע האוכל משיעורו צריך להוסיף, ולדעת רבי יוסי אם כבר חל העירוב ואחר כך נתמטע, אין צורך להוסיף. ואם הש"ע סובר כדעה זו, צריך לומר שפסק כרבי יוסי שאין צורך להוסיף כמבואר בסעיף ד.

מאידך, הרי"ף (שם) והרא"ש (עירובין פ"ז ס"י) סוברים שרבי יוסי אינו חולק אלא מפרש את דברי ת"ק, ולכולי עלמא בנתמטע העירוב אחר השבת הראשונה אין צורך להוסיף. ואם הש"ע סובר כדעתם, דברי הש"ע בסעיף ד הם ככל הדעות, וכן דעת הרשב"א ורבינו יהונתן הטור. אמנם הרמב"ם בפירוש המשנה כתב שאין להלכה כרבי יוסי, וכן משמע ברי"ף וכמו שדייק הרשב"א (עירובין פא, ב) מדבריו. [אמנם לדעת הבי"ח והתי"ט, מודה ת"ק לרבי יוסי, ופירושו כן בדעת הרי"ף רבינו יהונתן והטור, ולשיטתם פסק הש"ע הוא לכלול עלמא].

[משנ"ב ס"ק א]

דְּנִתְקַלְקַל קָדָם שְׁכָנְסָה הַשֵּׁפֶת רְאוּשָׁנָה².

2) הבי"ח ומהרל"ח פירשו שנתמטע אחר השבת הראשונה, ואף על פי שאין צורך להוסיף שהרי קיימא לן כרבי יוסי, מ"מ הוא רוצה לתקן את העירוב למצוה מן המובחר, או משום שחושש שמא יתמטע עד שלא ישתיר ממנו אפילו כל שהוא. והט"ז והמשנ"ב פירשו שנתמטע לפני השבת הראשונה וצריך להוסיף משום שעדיין לא חל העירוב, ומ"מ לענין גילוי דעתו נחשב הדבר כמי שכבר נתן את העירוב, ואפשר להוסיף שלא מדעתו.

פירוש אחר כתב החזו"א (א"ח סי' קא ס"ק א), שמדובר באופן שכל אחד נתן את חלקו בעירוב, וכלה חלקו של אחד מהם, שהדין הוא שצריך להביא פת אחרת לעירוב, אבל אין צורך להודיע, משום שעדיין עירובם של אחרים קיים.

[משנ"ב ס"ק ז]

דְּיָדְקָא בְּבֵית תְּפִתִּים לְשֵׁמִי תְּצַרְוֹת³.

3) ואף שאם ירצה בכך הרי יוכל לערב גם עם החצר השניה, ואם כן מדוע כשמערבים לו לחצר אחת נחשב הדבר לחוב [כן הקשה הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם (פ"ה מהל' עירובין ה"ד)], תירץ המגיד משנה (שם) שאם ירצה לאחר מכן לערב עם החצר השניה, הרי יוכלו בני שתי החצרות לטלטל לחצרו, וזהו החוב, שאינו רוצה שהרבה אנשים יוכלו לטלטל לחצרו.

[ביה"ל ד"ה ואם]

דְּבִשְׁנֵי מֵינִין תִּיכִי דְּכָלָה צְרִיךְ לְהוֹדִיעַ⁴.

4) הטעם שאם עירבו בשני מינים צריך להודיעם גם אם חזרו ומוכזו משלו, ביאר החזו"א (א"ח סי' צט ס"ק יח) שכשהם מערבים במין אחד יש ביניהם קירוב דעת והתערבות, ואמרו חכמים שדעתם להמשיך ולהיות מעורבים, אבל כשמערבים בשני מינים אין ביניהם כל כך קירוב הדעת, ולכן אם כלה העירוב צריך להודיעם גם כשמזכה משלו. והוסיף, שאם הם שותפים בב' המינים, נחשב הכל כמין אחד.

[שו"ע ס"ג]

פְּקָה הוּא שְׁעוֹר הָעָרוֹב בְּתַחֲלָתוֹ⁵, בְּזִמְנֵי שֶׁהֵם שְׂמוּנָה-עֶשְׂרֵה⁶ או פְּחוֹת, שְׁעוֹרוֹ כְּגִוְרֵי⁷ לְכָל אֶתְדֵי⁸.

5) ואם שיעור הפת השתנה [כגון שנתוסף על השיעור] לאחר האפיה, **המשך במילואים עמוד 20**

[משנ"ב ס"ק יח]

הִינּוּ שְׂאֵמֶר יְחֻזְרְנִי בִּי מִן הָעָרוֹב¹⁵.

15) דוקא אם אמר כן בערב שבת, אבל אם אמר לאחר בין השמשות, כתב הכף החיים (ס"ק כו) שאינו יכול לחזור בו, משום ששבת שהותרה הותרה. והמאירי (עירובין פ, א) הביא מעשה, שאחד מבני חצר כעס על שכניו בשבת, והפקיר את חלקו בעירוב, והורו שאין ביטולו כלום, שהרי אפילו אם נאכל הפת אין מתבטל העירוב, כל שכן באופן שרק הפקיר את חלקו בעירוב.

[משנ"ב שם]

וְאֵינִי רוֹצֶה לְעָרְבָם¹⁶.

16) ואף לפני השבת הראשונה, כתב בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ג סי' ו ד"ה ועדיין) שיכול לחזור בו.

[משנ"ב שם]

וְלֹא-שֵׁפֶתְךָ עוֹד עִמָּכֶם¹⁷.

17) ובאופן שעירבו לזמן מסוים, ועכשיו הם עדיין בתוך הזמן, כתב בשו"ת חכם צבי (סי' ו) שאף זוהי יכול לחזור בו. מאידך, בשו"ת בית יצחק (שמלקס, יו"ד ח"ב ק"א סי' ח) כתב שאינו יכול לחזור בו, וכן כתב בשו"ת ובחרת בחיים (סי' קכג). [ולפי מה שכתב הביה"ל (בד"ה צריך), שכשחזרו מן העירוב אין לך מקפיד גדול מזה, אם כן לכאורה לעולם על ידי חזרתו יתבטל העירוב].

[משנ"ב ס"ק כ]

הֶקְאָ קָלָא, מְפִינִי שֵׁפֶתְךָ כְּכָר מִנְחַ תַּחַת יָדְכֶם¹⁸.

18) ולענין אם צריך גם את דעת אשתו, החזו"א כתב (א"ח סי' צט ס"ק יא) שצריך. ובשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' רה) הביא מ"ש"ת בית יצחק (שמלקס, יו"ד ח"ב ק"א סי' ח), שבשעת הדחק אפשר להקל ולערב גם בלי דעת אשתו, וכדעת המשנ"ב. [נטעמו של הבית יצחק הוא, שבשעת הדחק יש לסמוך על דעת הרמב"ם הרשב"א, שבאוסר ורגיל אין צריך דעת אשתו, ובפרט שכאן יש לצרף את דעת הרמ"א שגם הרא"ש מודה].

סִימָן שֶׁשָׁח

אִם אַחַר שְׁעָרָו נִתְקַלְקַל הָעָרוֹב

[שו"ע ס"א]

עָרְבֵהוּ¹.

1) הקדמה

דין תיקון העירוב במקום שנתקלקל, שנינו במשנה (עירובין פ, ב): "נתמטע האוכל, מוסיף ומוכה ואין צריך להודיע". ובגמרא שם הקשו, שאם חזרו ומערב מאותו מין [דהיינו מאותו סוג פת שעירבו קודם לכן], אם כן אפילו כלה העירוב לגמרי אין צריך להודיע. ואם מוסיף ממין אחר, אם כן גם בנתמטע צריך להודיע, שכן שנינו בברייתא: "כלה האוכל, ממין אחד אין צריך להודיע, מבי מינים צריך להודיע". ותירצו שני תירוצים, א. שהמשנה מדברת בחזור ומערב מאותו מין, ונתמטע פירושו 'נתמטע' [כלה לגמרי, רש"י]. ב. שהמשנה מדברת במוסיף ממין אחר, ורק בכלה לגמרי צריך להודיע, אבל אם נתמטע אין צריך להודיע.

וכתב רבינו יהונתן (כה, ב בדפי הרי"ף), שאם מערב משלו יכול לערב ממין אחר ואינו צריך להודיע, וכן כתב רש"י במשנה (שם), וכן פסקו הטור והש"ע. אולם דעת הרמב"ם (פ"ה מהל' עירובין ה"ז) שהמשנה מדברת במערב משלו ומוכה לבעל הבית, וגם זוהי צריך להודיע באופן שהחצר היא בין שני מבואות, שמא לא נח לו מבוי זה. וכתב

מילואים

הלכות שבת סימן שסו שמו

המשך מעמוד רלג

כרחו, כדי שלא יאסור עליהם. וביאר החזו"א (שם), שמה שנקטו חז"ל לשון רגיל, הוא כיון שמשמעות לשון זה שהם צריכים אליו, משום שכשאנו משתתף אסור עליהם. ועוד, שדרך כלל רגיל להשתתף במבוי שהוא רגיל בו.

[משנ"ב שם]

כִּינן שְׁעָד עָתָה הֵיחָה דְרָכוּ לְתַן חֶלֶק בְּעִירוֹב⁶.

6) וכן משמע בלבוש (ס"א), ודבריהם הם שלא כדברי הבית מאיר שכתב שמדובר דוקא באופן שבני המבוי הם מרובים, וצריכים י"ח גרוגרת לשיעור השיתוף [עיינין בזה בשר"ע לקמן סי' שסח ס"ג], שיש להם תועלת בעירובו להשלים לשיעור הנצרך.

[משנ"ב שם]

לְכָן חָל הָעִירוֹב בְּכָל גְּוֵיז⁷.

7) דין זה, כתב החזו"א (שם) שאין לפרשו מטעם אחר, שמאחר שהוא רגיל לערב, חששו חכמים לתקלה שמא יבוא להוציא גם בשבת, ולכן התירו לאשה לערב בעל כרחו, משום שכדי למנוע חשש זה יכלו לתקן שינעל את הדלת בשבת הראשונה, ושוב לא יבוא לטלטל.

[משנ"ב ס"ק ז]

לְיָכוֹת מְשֻׁלוֹ⁸.

8) ובטעם הדבר כתב הב"ח, משום שהזיכוי אינו חלק מהמצוה אלא מתנה, ואין לאשה רשות לתת לאחרים מתנה מממון בעלה בלי רשותו.

[משנ"ב שם]

וּמְמֻזְוֵיזָהּ יְכוֹלָה לְיָכוֹת, שְׁהִיא שְׁלֵה⁹.

9) בדין זה כתב המחצה"ש (ס"ק א), שדוקא בשעה שאוכלת יכולה למעט ממוזונייה ולזכות לאחרים, אבל לאחר אכילתה אינה יכולה לזכות לאחרים ממוזונייה, שהרי פסק הש"ע (אהע"ז סי' ע ס"ג) שהמוזנות שנסארים מאכילתה שייכים לבעלה. אמנם, הפמ"ג (א"א ס"ק א) כתב, שיכולה להקנות את הפת שבעלה נתן לה לסעודת שבת, שהרי לאחר בין השמשות שכבר חל העירוב, מותר לה לאכול את הפת.

והחזו"א (או"ח סי' צט ס"ק ה) ביאר, שכיון שהוא אסור על בני המבוי ראוי לכופו לערב, אלא שאין תועלת בכפיה זו, שהרי אם נטלים פת בעל כרחו אינו עירוב, אבל מכיון שהדין הוא שאחד מבני הבית שעירב הותר הבית, תיקנו חכמים שהאשה תוכל לערב מפת בעלה אפילו בעל כרחו, ונחשב שהאשה היא המערבת, והעירוב חל כדיון אחד מבני הבית שעירב, וכן ביאר הערוך השלחן (ס"א). אמנם העיר החזו"א שם (ס"ק ו ד"ה ואם אין), שלפי זה לא יהיה הבל בין אשתו לשאר בני הבית, וגם אחד מבני הבית יוכל לערב בעל כרחו ויכן כתב הריטב"א (עירובין פ, א), שנראים הדברים שאשתו לאו דוקא, והוא הדין אחד מבני הבית, אלא שלדינא הכריע שם (ס"ק י"א) שאין אחד מבני הבית יכול לערב בעל כרחו של בעל הבית.

[משנ"ב ס"ק ז]

כְּרִגִיל שְׁאֹסֵר⁴.

4) ובכמה פעמים נחשב לרגיל, ציין הפמ"ג (סי' שסח א"א ס"ק א) לדברי התוספת שבת, שהביא את דברי הש"ך (יר"ד סי' רכו ס"ק יא) בשם הר"ן, שבשתי פעמים נקרא רגיל. וכתב על זה הפמ"ג, שבשלש פעמים דאי נחשב רגיל. מאידך, החזו"א (או"ח סי' צט ס"ק יא) הסתפק האם כבר בפעם אחת נחשב רגיל או רק לאחר שלש פעמים, ולא פשט את ספקו.

ואם היה רגיל לערב ושלש פעמים לא עירב, כתב הפמ"ג (שם) שפקע ממנו שם רגיל.

[משנ"ב ס"ק ה]

יְהַטְעֵם, מְשֻׁם דְרָכֵי שְׁלוֹם⁶.

6) טעם זה כתב כדי לישב את דעת הרא"ש, שברגיל לערב אשתו מערבת אפילו בעל כרחו ואף על פי שאינו אסור על בני החצר, ולכאורה קשה מדוע תיקנו שתוכל לערב בעל כרחו באופן זה, לזה כתב שהטעם הוא משום דרכי שלום. והחזו"א (או"ח סי' צט ס"ק ו) נשאר בצ"ע בדעת הרא"ש.

מאידך, דעת התוס' (עירובין פ, א ד"ה רגיל, וכפירוש המהרשי"א שם) וכן פירש הב"ח, וכתב שכן דעת רש"י, שרגיל היינו משום שרגיל לצאת ולבוא דרך החצר ואסור עליהם, ומשום כך מערבת אשתו בעל

הלכות שבת סימן שסו שסח

המשך מעמוד רלד

האחרונים המובאים בביה"ל לעיל (סי' רעא סי"ג ד"ה של רביעית)), ולשיעור הגר"ח נאה הוא 19.2 סמ"ק. [ובשיעורין של תורה (שיעורי המצוות אות לה) סתם כדעת הרמב"ם]. ולדעת התוספות (עירובין פ, ב, ד"ה אגב) שיעורו מעט יותר מחצי ביצה קלופה. והמשנ"ב לקמן (סי' שפו ס"ק ל) חשב שנתקטנו הביצים לענין שיתוף. מאידך בביה"ל לעיל (שם) כתב, שלענין דברים שהם מדרבנן אין צריך לחשוש שנתקטנו הביצים, ולפי זה שיעורו פחות מזה. [ובספר תיקון מבואות (פי"ט הע' ז) ישב, שבמקום שאפשר להחמיר בקל יש להחמיר אף בדרבנן].

8) וטעם הדבר שהצריכו שיעור גרוגרת לענין עירוב, פירש הכף החיים (ס"ק יג) שזה הרי השיעור להוצאת שבת, וקבעו חז"ל ששיעור העירוב הוא כשיעור הוצאת שבת. [ובסדר המשנה וכן בפירוש המשנה לרמב"ם, הגירסא במשנה היא "כגרוגרת להוצאת שבת לכל אחד ואחד"].

כתב החזו"א (עוקצין סי' ג ס"ק ז) שמשערים את הפת לפי שיעורה בשעת העירוב, כמו ששינוי (עוקצין פ"ב מ"ח) "פת סופגנין משתערת כמו שהיא", והיינו לכל דיני התורה.

6) בדין שיעור זה, פירש החיי אדם (כלל עב ס"ח), שהכוונה ל"ח בתים בחצר. והחזו"א (או"ח סי' קא ס"ק ד) כתב בשם רבינו יהונתן שגם לענין שיתוף השיעור הוא לפי י"ח חצרות במבוי, ואינו תלוי במספר האנשים שבבית או בחצר. מאידך, הכף החיים (ס"ק יד) דייק מלשון הרמב"ם (פ"א מהל' עירובין ה"ט) ששיעור העירוב הוא גרוגרת לכל אחד מבני הבית, שכתב "זכמה" שיעור האוכל שמשתתפין בו, כגרוגרת לכל אחד ואחד מבני המבוי או מבני המדינה".

7) ושיעורו, כתב החזו"א (או"ח סי' ק ס"ק ו), שלדעת הרמב"ם (פ"א מהל' עירובין ה"ט) הוא שליש ביצה בקליפתה, שהוא לשיעור החזו"א 33.2 סמ"ק [ומטעם שנתקטנו הביצים למחצה, וכדעת

הלכות שבת סימן שסח

(י) **ואם הם יותר משמונה עשר, אפלו הם אֶלְפָּה** (9) או יותר, שעורו מזון שתי סעודות, שהם שמונה עשרה גרוגרות, (יא) **וְשֵׁהם כְּשֵׁשֶׁה ביצים, (יב) וְיֵישׁ אֹמְרִים שֶׁהם כְּשֵׁמוֹנֶה ביצים: ד' הַנְּתַמֵּט (יג) מְשֻׁעָרוֹ (יד) אַחַר שֶׁנִּכְנַס שַׁבַּת רֵאשׁוֹנָה וְנִשְׁתַּפֵּר בּוֹ (טו) אֶפְלוּ כִּלְ-שְׁהוּא¹⁴¹, (טז) כְּשֶׁר (טז) * אָף לְשֹׂאָר (יז) שַׁבְתּוֹת: ה' (יח) אִם נִתְעַפֵּשׂ פֶּת הָעֲרוּב (יט) וְנִפְסַל מִלְּאָכֵל, הָרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁפִּלְה לְגַמְרֵי וְצִרְיָה לְעֵרֵב (כ) מִתְדַּשׁ: ה' הגה וְלָכֵן נִגְדוּ לְעִשׂוֹת הָעֲרוּב חֲלַת-מִצֵּה¹⁴² שְׂאִינָה מִמֶּהֱרַת לְהִתְעַפֵּשׂ (כ"ב) וְכִי-י וְכִי-י סִימָן שֶׁנֶּד, וְעוֹד, הַיְכֹלִים לְשִׁמְרָה בְּיַמֵּי הַפֶּסַח¹⁴³ וְיֹכֻלִים לְשַׁמֵּר הָעֲרוּב כֵּל הַשֵּׁנָה (ר"ט), וְזֶה (ג) (כא) טוֹב יוֹתֵר מִלְּעֵרֵב כֵּל שַׁבַּת וְשַׁבַּת, שְׁלֵא יִשְׁכַּחוּ מִלְּעֵרֵב. מִיְהוּ, אִם רֹצִים לְעֵרֵב כֵּל עֵרֵב-שַׁבַּת (כב) וְלֵאכֹל הָעֲרוּב כֵּל שַׁבַּת, הַרְשוּת בְּיָדָם. וְעַיִן לְקַמְן סִימָן שַׁבַּת:**

ו רמב"ם בפרק א מוללות עובדין ז טור בסין תת ח משנה שם ט פ מפורש רבנו יחיאל י"ט טמ"ב

באר היטב

לעשות אחר שלם, עין ט"ז ומ"א: (א) **טוב יותר**. וכתב הש"י: ולענו"י דיותר טוב לערב כל ע"ש, דרב פעמים שהמצה של הערוב מתקלקלת ומתעפשת מאדף הזמן ואינו ראוי לאכילה כלל והרי פלה לגמרי. ועוד יש

דאלו בשבת שנה א"צ תקון דהא טוף ערוב הוא וכשר בנשתפר אפלו בכל שהוא כמ"ש אח"כ: (3) **אפלו**. ומ"ש בסין שסו שאין מערבין בפרוסה הינו בשבת ראשון, והסקמת התחוינים דאין לסמף על ערוב שנחמט ונהגו

באר הלכה

שהרבה פוסקים מקלין בעקר דין זה אפלו במערב משלהם, לדין דפסקינן דבית הפתוח לשתי חצרות וערב עם שתייהן מטר בזה ובה, עין ברשב"א וריטב"א, אס"ן על-פל' פנים במערב משלו אין להחמיר: * **אף לשאר שבתות**. עין משנה ברורה מה שכתבנו בשם מגן אברהם. ולא דברי עצמו הוא, דבאמת מבאר פן בדברי רבנו יהונתן בסוגיא זו, וכן הוא דעת רש"י במתניתין שם דהאי ולא אמרו' אדברי רבי יוסי קאי. ומה שכתבתי שיש חולקין, הוא דעת הטור שפסק בסין שפו דסומכין על שותף במקום ערוב, והכא פוסק כר"י דשיירו ככל"שהוא, אלא שדעתו לה דבכל גווי כשר בנשתפר, דליקא למיר דמגרי שהיה שתופי-מבואות, דאס"ן אפלו לא נשתפר כלל מערובי-חצרות נמי כשר דהא סומכין על שותף במקום ערוב, וכן כתבו הפ"ח ומהר"ל"ה בהגותיו בדעת הטור, וכן נראה דעת הרשב"א בעבודת הקדש, שהעתיק בסתמא דשיירו ככל"שהוא ולא חלק דמגרי כשהיה השותף קיים, וכן באור נרדע הגדול מביא הרבה פרושים דמפרשים בהאי ולא אמרו' דלא כפרש רש"י, ולפרושם אינו מוכר דין זה, וכן הוא בתוספות דף מו עמוד ב, עין שם, וכבר נתעורר בזה בעל חמדי-משה, ועין במחצית-השקל שישב קצת, ועין באור נרדע שם ומשמע דדעתו הוא מלתא בפני עצמו, וכל פן נראה דיש להקל בזה בשעת הדחק, וכן כתב בספר שלחן-עצמי-שם, ולכתחלה בודאי נכון לזהר בזה. והש"י כתב עוד טעם שלא לסמף לכתחלה על ערוב שנחמט, דשקא ותוספ' אחר' כף דירין באותה עיר ואז בודאי צריך להוסיף בשבילים, כמו שכתב סימן שסו סעיף ט (אכן מה שפסי' הש"י עוד עצה לזה, שאימר כל אדם בשעת ברכה ילכו מ' שיתוסף בעיר הזה, וזה מהני אפלו כשיחמט משעורו, כבר השיגו על זה כמה אחרונים):

משנה ברורה

שלא בפניו, ומכל מקום אם יש בחצר בית הפתוח לשתי חצרות (ט) אין מערבין בשבילו שלא בידיעתו, דשקא אינו חפץ כלל לערב בחצר זו עם אנשים אלו אלא בחצר אחרת. וקאמר המחבר, דזה הדין שנה גס"ן בנתוספו דירין בחצר, דהוספו זה גס"ן פתחלת ערוב הוא, וצריך לעשות ערוב דוקא בידיעתם אכל שלא בידיעתם לא. ואלפלו אם מערב עמה משלו ומ"א וערו"ש, ויש מקלין (ו) שיכול לערב משלו בכל גווי. ודע עוד, דהא דקאמר לן דמערבין ערובי-חצרות שלא לדעת, גס"ן יש דעות בין הפוסקים: (ו) יש פוסקים דסביר דדוקא אם מערב משלו, (ח) ויש פוסקים דסביר דיוכל לערב אפלו משלהם בלא דעתם, דמסתמא מתרצים לזה. ועין במה שכתבנו לעיל בסין שסו בבאור הלכה: **ג (י) ואם הם יותר וכו'**. רוצה לומר, דשעור שמונה עשר גרוגרות הוא שעור היותר גדול, שהוא שעור שתי סעודות, ובשעור הזה די אפלו לאלף; ומה שכתב שעורו שתי סעודות רצה לומר, שעורו גס"ן שתי סעודות (יא): **והם כששה ביצים**. הינו (ט) בקלפת"ג: (יב) **ויש אומרים שהם כשמונה ביצים**. ולכתחלה (י) נכון לנהג גס"ן, ובריעבד (יב) די כששה ביצים: **ד (יג) משעורו**. גרוגרת לכל אהד"ט או שתי סעודות למרבין: **(יד) אחר שנכנס**. דאלו נחמט קדם שקרש עליו היום, הני לה בתחלת ערוב אף שכתב הניחו לשם ערוב, וכדלעיל בריש

הסימן: **(טז) כשר**. דלא צריך שעור אלא בתחלה, (יז) וכן בערובי-חצרות וכן בשתופי-מבואות: **(טז) אף לשאר וכו'**. דאלו לשבת זה כשר אפלו לא נשתפר כלל, כיון שהיה הערוב קדם בין-השמשות (16) ועין במגן-אברהם שקבת, דינא דנשתפר כשר הוא רק בזמן הש"ס, שהיו עושין ערובי-חצרות ושתופי-מבואות כל אחד בפני עצמו, מה שאין פן לדין דנהגינן לעשות שותף וערוב ביחד, וכמבאר בסין שפו, פסול לשבת שניה אם אין בו שעור ערוב; ועין בבאור הלכה שיש חולקין בזה, ולכתחלה בודאי צריך לזהר להוסיף עד כשעור: **(יז) שבתות**. ואף דקאמר לן לעיל בסין שסו סעיף ו שאין מערבין בפרוסה, (יג) הינו כשהיתה פרוסה בשעה שהניחה לשם ערוב, מה שאין פן הכא ושנפרס אחר-כך, (יז) לית לן ביה. ומכל מקום יש (טו) מחמירין בפנפרסה קדם בין-השמשות, כיון שיש שהות צדין להניח כפר אחר שלם: **ה (יח) אם נתעפש וכו'**. והוא הדין כשהתליע בתולעים קטנים (שקורין מילבי"י) [אחרונים]: **(יט) ונפסל מלאכל**. הינו כשנתעפש (טו) (17) ועין: **(כ) מחדש**. ואם נאה דבר זה בשבת ואינו ידוע לו מתי נתעפש אם קדם שבת או בשבת, (י) תליגן לקלא ואמרין דמקורב נתעפש¹⁸⁰) בין-השמשות היה ראוי לאכל, וכבסימן שצד: **(כא) טוב יותר וכו'**. והאחרונים כתבו דיותר טוב לערב כל ערב-שבת, כי יב פעמים מצה של ערוב מתקלקלת ומתעפשת מאדף הזמן, וגם מצוי לפל בו תולעים (שקורין מילבי"י) [מאדף הזמן ואינה ראויה לאכילה והרי היא כמו שקלתה לגמרי, וכנ"ל. והרוצה לעשות על צד היותר טוב, יערב משלו בכל ערב-שבת ויפכהו לכל הקהל על-ידי אחר, ובהו אין חשש אם יתקלקל הערוב שבבית-הכנסת, ולא יכרף על שלו כיון שיש ערוב בבית-הכנסת ושקא הוא כשר, והנבוכות אין מעבבות: **(כב) ולאכל הערוב כל שבת** (18). משום דהואיל ואתעביד בה מצוה חדא יתעבד בה מצוה אחרת (18):

שער הציור

(1) מאמר מרדכי ונהר-שלום, וכן מצדו בבית-מאיר: (1) מגן-אברהם: (2) נהר-שלום בבית-מאיר, ועין בסין שסו בבאור הלכה בשם הפ"ח ומהר"ם לובלין שגם דעתם פן הוא: (3) פרי-מגדים בשם תוספת-שבת: (4) אליה רבה בשם הפ"ח, שנהגו פן: (5) הגר"ז ומהר"ם אדס, וכן משמע בבאור הגר"א. ועין בבאורו שקבת ששעות-סופר יש בדברי הש"אומרים, וכן כתב בבית-יוסף לקמן סימן טט, ומכל מקום לכתחלה נכון לנהג כהניש-אומרים שקתוב בגרסתנו, כמו שקבת הפ"ח בסין טט, שלדעת בעלי התוספות י"ח גרוגרות הם כחשעה ביצים, אלא שלענין ערוב יש להקל בשמונה ביצים, עין שם. וכן משמע בבית-אדס: (6) מבאר ברבנו יהונתן ובשאר פוסקים: (7) מגן-אברהם בשם מהר"ל: (7) דכל הטעם הוא רק משום איכה ממבאר שם, ולא שיקא זה לאחר הנחה, וכן מבאר בחושי' הנשכ"א דף פ: (8) משמעות אליה רבה בסין שסו סעיף ו, עין שם, וכן משמעות הש"י בסין זה סעיף-קטן ג ונשבר

הַלְבוּת שֶׁפֶת סִימָן שֶׁחַ

ביאורים ומוספים

[שו"ע ס"ג]

אָפְלוּ הֵם אֶלְהָיָהוּ.

9) ואפילו אם כל אחד נתן רק לפי חלקו, כתב החזו"א (א"ח סי' ק ס"ק א) שכל שיש י"ח גרוגרות מועיל העירוב לכולם.

[משנ"ב ס"ק טז]

אִם יֵשׁ בְּחֶצֶר בֵּית הַפְּתוּחַ לְשִׁפְתֵי הַחֲצוֹת(10).

10) ואם שתי החצרות עירבו יחד, כתב החזו"א (א"ח סי' צט ס"ק יא) שאפשר לערב עליו שלא מדעתו. וזאת, משום שאם לא ירצה לערב עם שתיהן אלא רק עם אותה חצר שהעירוב בתוכה, שתיהן אסורות כדיון חצר פנימית וחיצונה שעירבו יחד ונתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן החיצונה ולא עירב, שמבואר בש"ע לקמן (סי' שע"ח ס"ג) שבאופן שאין יכולים לומר לו 'לתקוני שיתפתח ולא לעותני' אסורות שתי החצרות, ומטעם שנחשבים כולם כדרים בחצר אחת [דהיינו הפנימית].

[משנ"ב ס"ק יז]

שְׂעוּרָה גַּם כִּינֵן שְׁפָתֵי סְעוּדוֹת(11).

11) בטעם הדבר, כתב התי"ט (עירובין פ"ז מ"ח ד"ה מו"ח) שמונח ב' סעודות הוא שיעור חשוב, שכן עיקר סעודת השבת שתיים הן. טעם אחר כתב הלבוש (ס"ג), שצריך להניח שיעור ב' סעודות כדי שיקנה אחד מהם את דירתו לב' סעודות שבת - של ערבית ושל שחרית, ויהיה נחשב כבעל הבית ואחרים יהיו דרים אצלו, ושיעור זה מועיל לעירוב, כי לא רצו חכמים להטריח יותר.

[משנ"ב ס"ק יח]

הֵינִי בְּקַלְפֶּתָי(12).

12) ובטעם הדבר שצריך לפרש ששיעור הביצים הוא בקליפתן, ביאר התוספת שבת (ס"ק ו) משום שכתב השו"ע לקמן (סי' תפ"ו ס"א) ששיעור כוית הוא כחצי ביצה, ונמצא שבשש ביצים יש י"ב כויתים, ובגמרא (שבת צ"א, א) לענין הוצאת שבת מבואר שגרוגרת גדולה מכויית, ואם כן כיצד יתכן שבשש ביצים יש י"ח גרוגרות. לכך כתב שהביצים הן בקליפתן, שהקליפה מוסיפה לשיעור הביצה, ובשש ביצים וקליפתן יש שיעור י"ח גרוגרות.

[משנ"ב ס"ק יט]

וְלִקְתָּחֶלְקָהּ כְּכֹן לְנֶהֱגַת כְּנֵי(13).

13) לדעת הגרי"ח נאה שיעור ביצה בקליפתה הוא 57.6 סמ"ק. לפי זה שיעור שש ביצים הוא 345.6 סמ"ק, שמונה ביצים 460.8 סמ"ק [ותשע ביצים 518.4 סמ"ק]. לדעת החזו"א שיעור ביצה בקליפתה הוא 99.5 סמ"ק. לפי זה שיעור שש ביצים הוא 597 סמ"ק, שמונה ביצים 796 סמ"ק [ותשע ביצים 895.5 סמ"ק] (על פי לוח שיעורים ומידות חז"ל). ויש עוד שיטות בענין, וראה לעיל (שו"ע ס"ג) שהבאנו את דעת המשני"ב להלכה בזה.

[שו"ע ס"ד]

אָפְלוּ כָל-שְׂהוּא(14).

14) ומה שכתב שנשתייר כל שהוא, מפשטות לשון הפוסקים נראה שהכוונה לכל שהוא ממש. מאידך, הערוך השלחן (ס"ד) כתב שלא מסתבר שדי בכל שהוא ממש, אלא הכוונה שנשתייר כוית. והוסיף, שמהירושלמי (עירובין פ"ז ה"ח) מדייק שצריך שישאר שני שליש מהעירוב.

[משנ"ב ס"ק יא]

גְּרוּגְרַת לְכָל אֶחָד(15).

15) ובאופן שיערבו על ידי שכל אחד נתן את חלקו, כתב החזו"א (א"ח

סי' קא ס"ק א) שצריך שישתייר מחלקו של כל אחד כל שהוא. וכתב שכשאחד זיכה לכולם, די אם ישתייר מכל העירוב כל שהוא.

[משנ"ב ס"ק טז]

כִּינֵן שְׁהָיָה הָעֵרֹב קָיָם בֵּין-הַשְּׂמֹשׁוֹת(16).

16) ואם העירוב נאכל באמצע בין השמשות, פסק הש"ע לקמן (סי' שצ"ג ס"ג) שיש להקל בדבר להחשיב את בין השמשות ללילה, והעירוב כשר. אמנם בביה"ל לקמן (סי' תטו ס"ג ד"ה נאכל) הסתפק, האם גם כשנאכל העירוב בבין השמשות דרבי יהודה [שהוא שיעור הי"ח ג' רבעי מיל לאחר שקיעת החמה] העירוב כשר, או רק בבין השמשות דרבי יוסי [שמתחיל מיד לאחר בין השמשות דרבי יהודה].

[רמ"א ס"ה]

וְלִכְּנֵן נֶהְיָה לְעֵשׂוֹת הָעֵרֹב חֶלֶת-מִצָּה(17).

17) וכמות המצות הנצרכת לעירוב כשכא לערב במצת מכונה, כתב בשיעורין של תורה (שיעורי המצות אות כז), שעל פי מידת החזו"א יש בחצי מצת מכונה כוית מצה [ובהגדה"ה שם כתב, שאחר כמה שנים היתה סיבה שמדוד עוד פעם, ונתברר שהשיעור יותר גדול, ולכך ראו לאכול בכוית הראשון של פסח שני שלישי מצה]. לפי זה שיעור כביצה לדעת החזו"א [הובא לעיל ס"ק יב] הוא [לחומר] מצה ועוד שליש מצה, ונמצא ששיעור שש ביצים לדעת החזו"א הוא שמונה מצות מכונה, ושיעור תשע ביצים הוא שתיים עשרה מצות, ולדעת המשנ"ב הוא מחצת מזה. אולם בספר מדות ושיעורי תורה (עמ' רע"ג) כתב, שמצא על פי מדידה מדויקת שצריך שיעור גדול יותר, ולדבריו שיעור שש ביצים לדעת החזו"א הוא כעשר מצות מכונה ולמשנ"ב השיעור הוא כחמש מצות מכונה.

[רמ"א שם]

וְעוֹד, דִּיכּוּלִים לְשִׁמְרָה בִּימֵי הַפֶּסַח(18).

18) ולערב במצות מכונה בפסח במקום שדירים בני אדם המקפידים לא לאכול מצות אלו, כתב הקצות השלחן (סי' קה בדה"ש ס"ק כ) שאי אפשר לזכות להם מצות אלו, משום שעבורם זה חוב. מאידך, בספר חממת הלב (פ"ג דרכי שלום ס"ק יח) הביא כמה אחרונים שלעירוב חצירות אין צורך זכיה ממונית, ולענין עירוב די בקנין שעומד ומייעד לו לסעודת שבת, ולפי שיטתם כתב שיכול לזכות מצות אלו גם למי שמקפיד לא לאוכלן, שהרי אינו קנין ממונ וממילא לא יעבור באיסור כל יראה. אך יעויין שם שפקפק בזה מטעם אחר.

וכן הנהגה לא לאכול חדש בחוץ לארץ, כתב במשנ"ב לקמן (סי' שפ"ו ס"ק מז) שאם נהגו כן רק מצד חומרא, מותר לו לערב ולהשתתף בו, אבל אם הוא נזהר בזה מחמת דעות הפוסקים שסוברים שהוא אסור מן הדין, אסור לו לערב ולהשתתף בו.

ולענין עירוב בערב פסח שחל בשבת שאי אפשר לערב בחמץ, כתב בשו"ת דובב מירשים (ח"א סי' קלט ס"ק ב) שיכול לערב במצה אף על פי שאסור לאכול מצה בערב הפסח, כיון שהיא ראייה לקטנים שאינם מבינים סיפור יציאת מצרים, וכמו שפסק הרמ"א לקמן (סי' תע"א ס"ב).

[משנ"ב ס"ק יט]

הֵינִי כְּשֶׁנֶּחֱפֵשׂ בְּלֹוֹ(19).

19) ואם הפת יבשה, אבל עדיין ראייה היא לאכילה, כתב בשו"ת הרשב"א (ח"ה ס"ו) שסומכין עליה בין לעירוב ובין לשיתוף.

[משנ"ב ס"ק כ]

תֵּלְתָן לְקָלָא וְאֶמְרִינָן דְּמַקְרָבֵי נְתַעֲפֵשׂ(20).

20) ובאופן שהפת אסורה מספק, כתב לקמן (סי' שצ"ד ס"ק ב) שאין **המשך במילואים עמוד 21**

מילואים

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁמַּח

המשך מעמוד 468

[משנ"ב שם]

וְהַעֲבֹד בָּהּ מִצְוָה אֲחֵרִיתָא²².

22) והזמן שראוי לאוכלה, כתב הרמ"א (שם), שיבצע עליה בסעודת שחרית. אבל בט"ז (סי' תקכו ס"ק יד) משמע, שישתמשו בפת העירוב ללחם משנה של סעודת ערבית ושחרית, ויבצעו עליה בסעודה שלישית. והקפ החיים (סי' שסו ס"ק קכד) הביא משער הכוונות, שהאר"י ז"ל נהג לבצוע בסעודת הלילה על פת שיתופי מבואות, ובסעודת שחרית על פת עירובי חצרות.

מעריבין בה, משום שנחשב לספק אם הונח העירוב, ולספק זה אין חזקת כשרות. ואינו דומה לספק מתי נתעפשה הפת, ששם יש חזקת כשרות [וראה בביה"ל שם ס"א ד"ה אבל].

[משנ"ב ס"ק כב]

וְלֶאֱכֹל הָעֵרֹב כָּל שֶׁבֶת²¹.

21) ולכתחילה, כתב בביה"ל לקמן (סי' שצד ס"ב ד"ה ויכול) שלא כדאי להכניס עצמו אפילו לספק דרבנן, ואין לאכול את העירוב עד צאת הכוכבים. הייך כן מלשון הרמ"א (שם) שכתב שיוכל לאוכלו כשדאי חשיכה.

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁמַּח שֶׁ

המשך מעמוד רלה

(שם) שאף על פי שמקום הפיתא של כולם הוא בסוכות ואין נחשבות דירה לאסור, יכולים לברך, שהרי אף שסוכת החג אינה אסורת, אסור לטלטל ממנה לחצר. ועוד, שהרי יש שם נשים וקטנים שאינם חייבים בסוכה ודורים בביתם. ולדעת השו"ת בצל החכמה והגר"ח קניבסקי הנ"ל, אם כולם אוכלים רק בסוכות נראה שלא יוכלו לברך על העירוב.

4) ואם הסוכה בנויה בתוך הבית, אלא שבסוכות נוטלים את גג הבית ומסככים שם, כתב הערוך השלחן (ס"א) שדינה כבית.

[משנ"ב שם]

בית שאין בו אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת אֵינוֹ אוֹסֵר⁶.

5) וכשיש בו רק כדי לרבע ד' אמות על ד' אמות, ראה לעיל (סי' שסו ס"ק כב) שהביא מחלוקת הפוסקים האם נחשב לדירה. דעת החו"א (או"ח סי' קי ס"ק כח) שהעיקר כדעת הסוברים שאינו נחשב לדירה.

[משנ"ב ס"ק ה]

וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁשְׂוֵיִים מְקַיְיִם⁶.

6) דוקא כשהקנים יכולים לעמוד ברוח מצויה, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' שסב ס"א). וכן כתב במשנ"ב להלן (סי' כג) לענין מחיצת יריעות.

[משנ"ב ס"ק ז]

וְהַשְּׂאִילָן⁷.

7) בגדר היתר תפיסת יד מצינו חילוקי דעות בין הרמ"א (כאן) והמשנ"ב (ס"ק יג), לבין החו"א (או"ח סי' צ ס"ק מ). דעת הרמ"א על פי שיטת רבינו יהונתן, שכל ההיתר הוא רק לענין זה שמי שדר במקום שיש לבעל הבית תפיסת יד אינו אוסר על בעל הבית, או אף באופן שיש עוד דירות בחצר אלא שהם מניחים עירובם בביתו של בעל הבית שיש לו תפיסת יד בבית שבחצר, אין זה שדר בבית שיש בו תפיסת יד אוסר על אנשי החצר. אבל אם תפיסת היד בבית שבחצר היא לאחד מאנשי החצר שאין העירוב של כולם בביתו, הרי זה שדר באותו בית שבו יש לשכנו תפיסת יד אוסר על שאר אנשי החצר.

מאידך, דעת החו"א (שם) שכל שיש תפיסת יד בבית אחד, אין דירות אוסרים על אנשי החצר. אמנם היינו דוקא אם בעל הבית דר עמם בחצר או בתוך השטח המוקף עמם במחיצות כשרות, אבל אם אינו דר עמם, כתב החו"א (שם ס"ק לח) שגם כשיש לו תפיסת יד אין הדיירים נטפלים אליו, ואינם נחשבים לאורחים.

בית שער זה, ואסור להוציא את כליו לחצר אחרת, כיון שנחשבים לכלים ששבתו בבית. וכן כלים ששבתו בחצר אחרת, אסור להביאם לבית שער זה.

[משנ"ב שם]

וְעֵין לְקֶזֶן בְּסִיעֵי²¹.

2) שם מבואר, שהדר בבית שמשמש כבית שער לבית פנימי ורק יחיד דר בבית הפנימי, הרי הוא אוסר על הפנימי וצריכים הם לערב ביניהם, משום שהוא רק בית שער ליחיד. הטעם שכאן אינו אוסר, כתב בשעה"צ (ס"ק כה), שכאן הוא בית שער העומד בפתח החצר שאינו עשוי לדירה, ושם מדובר בבית שמצד עצמו ראוי לדירה ורק משום שעוברים דרכו נחשב הוא לבית שער, ולכן ביחיד לא פקע ממנו שם דירה. וכתב עוד, שהפמיג הסתפק בבית שער הסמוך לבית מבחורן שמא דינו כמו בית שער שבחצר, כיון שגם הוא לא נעשה לדירה.

[משנ"ב ס"ק ז]

וְהוּא הַדִּין סֵפֶת הַתָּג בְּתֵג³ גַּם-כֵּן לֹא חֲשִׁיבָא דִּינָה לְאָסְרָה⁴.

3) ואף שלענין לטלטל מסוכה לסוכה אחרת שבאותה חצר, פסק לקמן (סי' תרלד ס"ק ח) שאסור, כתב בספר בינת שמחה (עמ' שיד ד"ה ויתכן) ששם מדובר שהסוכה ליד הבית, ולכן היא נחשבת לאחד מחדרי הבית על כל פנים לענין שכלים ששבתו בה נחשבים כשבתו בבית. וראה שם (עמ' שכג) תשובת הגר"ח קניבסקי, ששם מדובר שיש דירות בבית, ואסור לטלטל מסוכה לסוכה כלים ששבתו בבית, כשם שאסור לטלטל כלים ששבתו בבית מחצר לחצר.

ובשו"ת שערי דעה (ח"א סי' קצט) כתב, שאף על פי שהסוכה אינה נחשבת לדירה לאסור את החצר, מ"מ נחשבת היא כבית לגבי טלטול ממנה לחצר או לסוכות אחרות.

ואם כל בני החצר גם הנשים הקטנים אוכלים רק בסוכותיהם ולא בבתיים, כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' קי) שאין בני הסוכות אוסרים אלו על אלו [שנחשב הדבר שהסוכות נמצאות בחצר שאין בה בתים], וממילא גם דירתם בבתיים אינה אסורת, שהרי בשבת זו אין הדירה מקום פיתא שלהם, והרי הם מותרים לטלטל מסוכה לסוכה אחרת שבחצר בלי עירוב. ונלכאורה דברים אלו הם כדברי הגר"ח קניבסקי הנ"ל, שכל האיסור לטלטל מסוכה לסוכה הוא רק כשיש בית האוסר והכלים שבתו בתוכו.

ולענין עשיית עירוב בערב שבת של סוכות, כתב בשו"ת שערי דעה